HENDRIKSON & KO

Eesti mereala planeeringu lähteseisukohad ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsus

Pille Metspalu
Riin Kutsar

Planeerijate ja mõju hindajate meeskond

	Nimi	Roll	Asutus
1.	Pille Metspalu	Projektijuht, planeerija	Hendrikson & Ko OÜ
2.	Riin Kutsar	KSH juhtekspert	Hendrikson & Ko OÜ
3.	Marika Pärn	Planeerija	Hendrikson & Ko OÜ
4.	Ann Ideon	Sotsiaalsete mõjude hindamise spetsialist	Hendrikson & Ko OÜ
5.	Jaanus Padrik	GIS spetsialist	Hendrikson & Ko OÜ
6.	Kaile Eschbaum	Keskkonnaspetsialist, täiendav spetsialist	Hendrikson & Ko OÜ
7.	Georg Martin	Merekeskkonna spetsialist	Tartu Ülikooli Mereinstituut
8.	Markus Vetemaa	Kalandusspetsialist	Tartu Ülikooli Mereinstituut
9.	Jonne Kotta	Merekeskkonna spetsialist	Tartu Ülikooli Mereinstituut
10.	Katrin Pihor	Majanduslike mõjude hindamise spetsialist	Praxis SA
11.	Silja Kralik	Majanduslike mõjude hindamise spetsialist	Praxis SA
12.	Kristjan Piirimäe	Geoinformaatika konsultant	OÜ Roheline Rada
13.	Helen Sooväli-Sepping	Kultuuriliste mõjude hindamise spetsialist	Tallinna Ülikool
14.	Ain Kull	Energeetika spetsialist	Tartu Ülikool
15.	Hans Orru	Tervise mõjude hindamise spetsialist	Tartu Ülikool
16.	Aavo Raig	Meretranspordi spetsialist	Aavo ja Riina Raig Projekt OÜ
17.	Liina Härm	Meretranspordi spetsialist	MTÜ Hiiu Purjelaeva Selts

HENDRIKSON & KO

Mereala planeerimise eesmärk

Mereala ruumiline planeerimine on vahend **merekasutuse pikaajaliseks kavandamiseks**, mis võtab tasakaalustatult arvesse nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka looduskeskkonna huve ja vajadusi.

Planeeringuga määratakse kindlaks, millistes piirkondades ja millistel tingimustel saab mingeid tegevusi ellu viia. Mereala planeeringu koostamise käigus hinnatakse kõikide merealal juba toimuvate ja alles kavandatavate tegevuste strateegilist koosmõju ning hinnatakse nende tegevustega kaasnevat mõju merekeskkonnale ja majandusele, samuti tegevuste sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid.

Kehtestatud mereala planeering on tulevikus aluseks erinevate mereala kasutamist lubavate otsuste langetamisel nii ministeeriumidele kui ametitele ning on ka ettevõtjate, investorite, kohalike omavalitsuste ning rannikukogukondade tegevuse suunajaks.

Planeeringuala

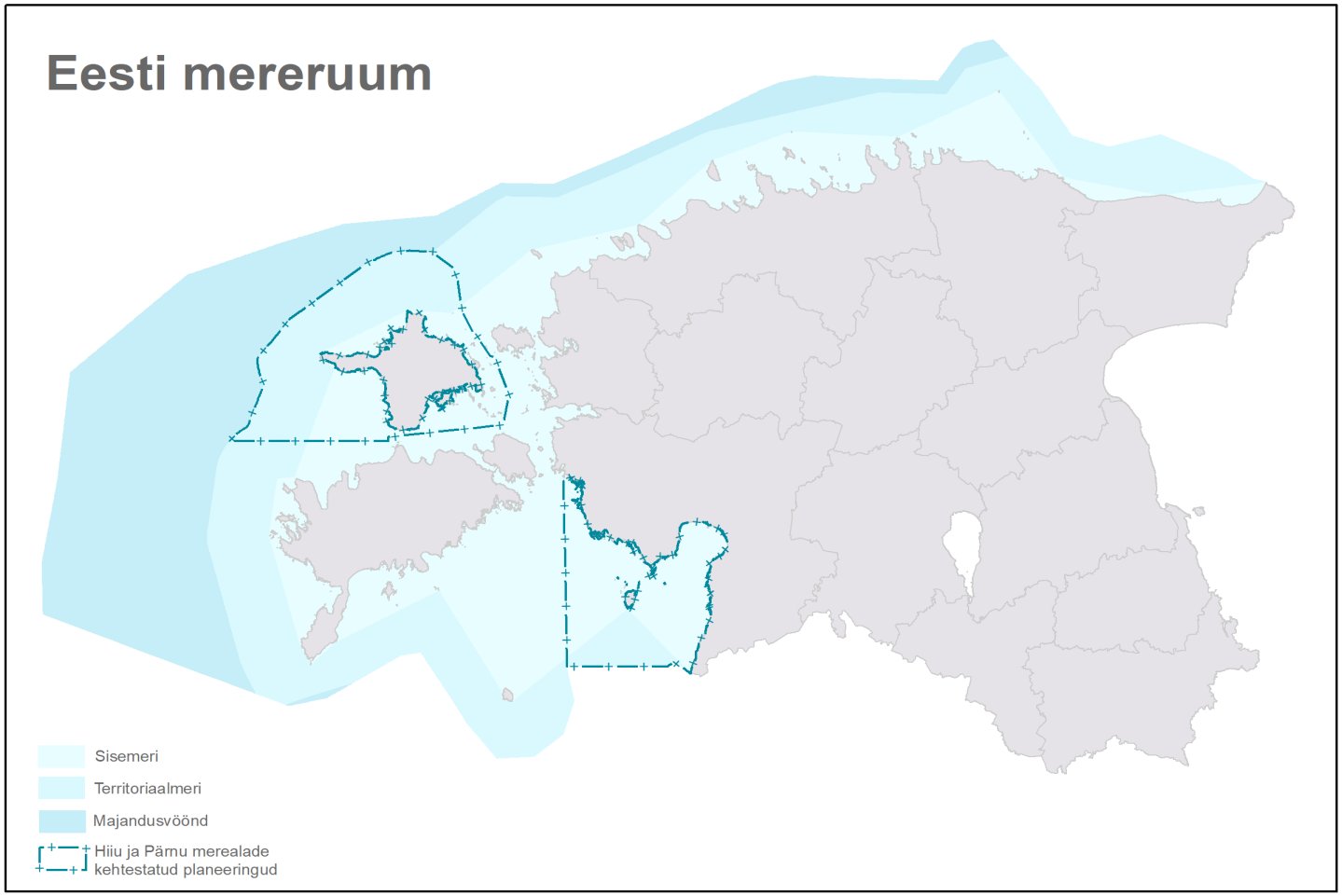

Planeeringu lähteseisukohad ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsus

SISSEJUHATUS
1. MEREALA PLANEERIMISE EESMÄRK
1.1 Planeeringuala
1.2 Valdkondlikud alameesmärgid
1.2.1 Merekeskkond
1.2.2 Kalandus ja vesiviljelus
1.2.3 Meretransport
1.2.4 Merepääste ja reostustõrje
1.2.5 Energiatootmine
1.2.6 Merepõhjas paiknev taristu
1.2.7 Võimalikud püsiühendused
1.2.8 Mereturism ning rekreatsioon
1.2.9 Kaitsealused objektid ja alad
1.2.10 Riigikaitse
1.2.11 Maavarad ja kaadamine
1.2.12 Rannikukogukonnad
2. MEREALA PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED
2.1 Planeerimisseaduse põhimõtted
2.1.1 Elukeskkonna parendamise põhimõte
2.1.2 Avalikkuse kaasamise ja teavitamise põhimõte
2.1.3 Huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõte
2.1.4 Mereala planeerimise aluseks olev teave
2.1.5 Otstarbeka, mõistliku ja säästliku mereruumi kasutuse põhimõte
2.2 Ökosüsteemne lähenemine ja säästev areng
2.3 Piiriülene koostöö
2.4 Blue growth ehk sinine majanduskasv ja huvide tasakaalustamine
3. MÕJUDE HINDAMINE
3.1 Looduskeskkonna asjakohaste mõjude hindamine
3.2 Majanduskeskkonna asjakohaste mõjude hindamine
3.3 Sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna asjakohaste mõjude hindamine
3.4 Tervisemõjude hindamine
4. MEREALA PLANEERINGU KOOSTAMISE KORRALDUS
4.1 Koostöö ja kaasamine
4.2 Planeerimisprotsessi ja mõjude hindamise ajakava
4.3 Strateegilise planeerimisdokumendi ja mõjude hindamise koostaja andmed
5. MEREALA PLANEERIMISE TAUST
5.1 Õiguslik regulatsioon
5.2 Hiiu ja Pärnu mereala planeeringud
MÕISTED
KASUTATUD KIRJANDUS

HENDRIKSON & KO

Mereala planeeringus käsitletavad teemad

PlanS § 14 lõikes 2 on välja toodud järgmised üleriigilise planeeringu teemaplaneeringu ülesanded:

1. mereala tasakaalustatud ruumilise arengu üldiste põhimõtete ja suundumuste määratlemine;
2. merekeskkonna kaitseks vajalike meetmete määratlemine;
3. veeteede paigutuse arvestamine planeeringus ning vajaduse korral ettepanekute tegemine veeteede muutmiseks või uute veeteede kavandamiseks;
4. sadamate paigutuse määramine;
5. kalanduse toimimist tagavate meetmete määramine;
6. kaitsealade ja nende kasutustingimustega arvestamine;
7. kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste asukoha ja üldiste ehitustingimuste määramine;
8. riigikaitselise otstarbega merealade määratlemine ning neile kasutustingimuste määramine;
9. maavaravaru kasutuselevõtuks vajalike meetmete tagamine ning maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määramine;
10. puhkealade määratlemine ning nende kasutustingimuste määramine;
11. muinsuskaitseliste väärtuste tagamiseks vajalike meetmete määratlemine;
12. energeetika-, gaasi- ja sidevõrgustiku rajamiseks sobivate alade määratlemine;
13. muud eelnevalt nimetatud ülesannetega seonduvad ülesanded.

Merekeskkond

Mereala planeerimisel tuleb:

1. käsitleda olemasolevate **kaitsealade ruumilist sidusust** Eesti rannikumere ja kogu Läänemere kontekstis jätkusuutliku ja sidusa merekaitsealade võrgustiku (*blue corridors*) toimimise tagamiseks nii praeguste keskkonnatingimuste kui ka suurenenud survetegurite sh kliimamuutuste foonil ning vajadusel teha ettepanekud või ette näha meetmed merekaitsealade võrgustiku paremaks toimimiseks;
2. analüüsida, millised **sinimajanduse sektori** tegevused (nt karpide ja/või vetikate vesiviljelus) on perspektiivikad merekes**kkonna seisundi parandamise** või muude tegevuste mõjude leevendamise seisukohast ning millistesse ruumipiirkondadesse tuleks need tegevused planeerida;
3. analüüsida olemasoleva teabe põhjal, millistel merealadel paiknevad **olulised lindude ja nahkhiirte rändekoridorid** ning **toitumis- ja peatumispaigad**, et säilitada fauna mitmekesisus. Vajadusel reserveerida mereala lindude rändekoridorideks ning toitumis- ja peatumispaikadeks või näha ette konkureerivatele kavandatavatele tegevustele meetmed, mis tagavad linnustiku mitmekesisuse säilimise;
4. analüüsida olemasoleva teabe põhjal, millistel merealadel paiknevad **olulised imetajate toitumis- ja elupaigad**, et säilitada mereelustiku mitmekesisus. Vajadusel reserveerida mereala imetajate toitumis- või elupaigana või näha ette meetmed, tagamaks imetajate elupaikade säilimine.

Kalandus ja vesiviljelus

Mereala planeerimisel tuleb luua ruumilised eeldused:

1. kalavarude looduslikuks taastumiseks;
2. kalavarude efektiivseks kasutamiseks, s.t. kalalaevade ja kalapaatide vabaks juurdepääsuks kalastusaladele (rannikupüük ja traalpüük) ning ka kalasadamatele ja lossimiskohtadele;
3. eri tüüpi vesiviljeluse arendamiseks sobivate merealade kasutuselevõtuks.

Meretransport

Mereala planeerimisel tuleb:

1. määratleda **laevanduse ruumilised prioriteedid** lähtuvalt inimkasutusest ja inimkasutuse võimalikest arengusuundadest;
2. määratleda **meri-maismaa ühendused** selliselt, et need tooks täiendavat kasu ning toetaks transpordi- ja merenduspoliitikas püstitatud eesmärke;
3. arvestada **meretranspordi kasvuvõimalustega** muuhulgas teiste tegevuste ruumilisel kavandamisel ning teiste tegevuste kavandamisest lähtuvate vajaduste ning ruumiliste piirangutega meretranspordile;
4. selgitada välja ja arvestada **navigatsiooniliste piirangute ja võimalustega,** mis mõjutavad teiste tegevuste ruumilist kavandamist või edasist toimimist (nt tuulikupargid, kaablid, tunnelid jms);
5. **võimalike laevateede ümbersuunamise ettepanekute** esitamisel selgitada välja selle mõju meretranspordi konkurentsivõimele või laevaliikluse ohutusele ning teistele tegevustele;
6. analüüsida **Tallinna lahel kiiruspiirangute** rakendamise vajadust;
7. käsitleda **jääteede** kasutamisega seonduvat;
8. arvestada **väikelaevaliikluse** vajadustega.

Merepääste ja reostustõrje

Mereala planeerimisel tuleb:

1. analüüsida **merepäästeks ja reostustõrjeks** vajalike ranna-ala **juurdepääsuvõimaluste** üldist olukorda;
2. arvestada vajadusega tõsta **merepääste** (sh vabatahtlikku merepääste) **võimekust** ja tagada selleks ruumilised eeldused;
3. arvestada vajadusega tõsta **reostuse** avastamise, lokaliseerimise ja likvideerimise võimekust ja tagada selleks ruumilised eeldused;
4. kaaluda **suuniste andmist juurdepääsude** tagamise üldiste põhimõtete osas (nt minimaalsete vahemaade väljatoomine);
5. jälgida, et mereala edasise kasutuse kavandamisel võetakse eesmärgiks vähendada **suurõnnetuste** toimumise tõenäosust;
6. kaaluda **konfliktolukordade lahendamise põhimõtete** määramise võimalust ja vajadust, sh majandusvööndis.

Energiatootmine

Mereala planeerimisel tuleb:

määratleda ruumilised põhimõtted taastuvatest ressurssidest merealal energia tootmiseks. Selleks tuleb mereala planeeringus:

- määratleda **tuuleparkide** arendamiseks sobivad alad ja põhimõtted nende alade arendamiseks;
- selgitada teiste **taastuvatel ressurssidel põhinevate energiatootmisvõimaluste** (laineenergia, biomass, soojusvahetus) arendamise võimalusi ja luua ruumilised eeldused nende laiemaks kasutuselevõtuks.

Merepõhjas paiknev taristu

Mereala planeerimisel tuleb:

1. määrata ruumilised põhimõtted ja võimalusel asukohad merealal paiknevate **energiatootmisüksuste omavaheliseks ja põhivõrguga ühendamiseks** ning ka võimalikud ühendused näiteks Eesti-Soome, Eesti-Rootsi või Eesti-Läti vahel;
2. määrata ruumilised põhimõtted **Eesti gaasivõrgu edasiarendamiseks** ja tarnevõimaluste parandamiseks;
3. analüüsida perspektiivis lisanduvate merepõhjas paiknevate **joonobjektide** kavandamisele ruumiliste tingimuste seadmise vajadusi;
4. luua ruumilised eeldused gaasitarnevõimaluste avardamiseks läbi regionaalsete ja kohalike **LNG terminalide** põhimõtteliste asukohtade kavandamise selleks sobivates paikades.

Võimalikud püsiühendused

Mereala planeerimisel tuleb:

1. **arvestada** Saarema (Suure Väina) püsiühenduse, Vormsi ja Noarootsi vahelise ühendustee ning Tallinn-Helsingi tunneli **rajamise võimalusega**;
2. vajadusel määrata püsiühenduse koridoride **põhimõtteline asukoht**;
3. **arvestada** püsiühenduste rajamise võimalustest tulenevaid **mõjutegureid teiste valdkondade arenguperspektiivide** seadmisel.

Mereturism ja rekreatsioon

Mereala planeerimisel tuleb luua ruumilised eeldused:

1. üksteisest optimaalsel kaugusel asuvate ja looduslikest eeldustest lähtuvate mitmekesiste teenustega varustatud ja piisava kaikohtade arvuga **kodu- ja külalissadamate** kavandamiseks, lähtudes väikesadamate võrgustiku kontseptsioonist ja kohalikest vajadustest (sh üldplaneeringutest);
2. rannaäärsete piirkondade ettevõtlust toetavate **meri-maismaa ühenduste**, näiteks väikesadamate võrgustikuga hästi ühendatud taristu rajamiseks;
3. turismiettevõtluses ja piirkondlikus koostöös oluliste **turismiobjektide** (näiteks loodus- ja kultuuripärand) säilimiseks ja kasutamiseks. Arvestada nende paiknemise ja kasutamise eripäraga, sh sesoonsusega;
4. avalikult kasutatavatele **rannaaladele ligipääsuks** maismaal (üld- ja detailplaneeringutes kasutatavate suunistena), sh supelrandadele ja supluskohtadele, mis on sobivad erinevate vaba-aja tegevuste harrastamiseks;
5. **veemotospordiks** hästi ligipääsetavates paikades, kus selline tegevus mõjutab võimalikult vähe keskkonda ega ohusta teisi tegevusi;
6. **mittemotoriseeritud mereturismi ja merespordi** harrastamise võimaluste loomiseks ja säilitamiseks;
7. **veealuste mälestiste ja kultuuriväärtuse säilimiseks**, sh ligipääsuvajadusega objektidele.

Kaitsealused objektid ja alad

Mereala planeerimisel tuleb:

1. arvestada teiste tegevuste planeerimisel **kultuuripärandi ja keskkonnakaitse** huvidega tagamaks jätkusuutlik meremajanduse areng ja kaitsealuste objektide ja alade säilimine;
2. teha vajadusel ettepanekuid kaitsealuste objektide ja alade kaitserežiimi **muutmiseks või lõpetamiseks**;
3. teha vajadusel **ettepanekuid** väärtuslike objektide ja alade **kaitse alla võtmiseks** ja uute kaitse-eesmärkide seadmiseks.

Riigikaitse

Mereala planeerimisel tuleb luua ruumilised eeldused:

1. harjutusalade rajamiseks;
2. harjutusaladele juurdepääsuks maismaalt;
3. riigikaitseliste objektide töövõime säilimiseks teiste objektide kavandamisel.

Maavarad ja kaadamine

Mereala planeerimisel tuleb luua ruumilised eeldused:

1. maavarade ammutamise võimaluse säilimiseks;
2. kaadamisalade kasutamiseks.

Rannikukogukonnad

Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb **arvestada rannikukogukondade pikaajaliste ruumiliste vajaduste ja väärtustega**, mis mõjutavad rannikuala kasutust ja elukeskkonna atraktiivsust ning erinevate tegevuste elluviimist merealal.

Rannikukogukondadena käsitletakse mereala planeeringu koostamisel gruppe, kes on merega seotud kultuurilises mõistes põlisuse läbi, st kelle juured, toimetulek või elulaad on tihedalt merega seotud. Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb välja selgitada erinevate piirkondade rannikukogukondade väärtused seoses mereruumi ja selle kasutamisega ning pikaajalised ruumilised vajadused merel ja rannikualadel. Teiste tegevuste kavandamisel tuleb arvestada rannikukogukondade väärtuste ja vajadustega, tasakaalustades riiklikke ja kohalikke avalikke huve.

Planeerimise põhimõtted

Lähtutakse:

1. Elukeskkonna parendamise põhimõttest – edendada mereruumi kvaliteeti (väärtuste säilitamine, kasutajasõbralikkus ja tegevuste mõistlik elluviidavus).
2. Avalikkuse kaasamise ja teavitamise põhimõttest - erinevatel huvigruppidel oleks võimalik oma huvisid ja väärtusi planeerimismenetluses kaitsta; planeeringu koostamise korraldajal tagada tasakaalustatud planeeringulahendus.
3. Huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõttest – tasakaalustada nii era- kui ka avalikud huvid ja väärtused – ning ka erinevad valdkondlikud huvid – majanduslikud, sotsiaalsed, kultuurilised ja keskkonna pikaajalised ruumilised huvid merealal.
4. Otstarbeka, mõistliku ja säästliku mereruumi kasutuse põhimõttest – juba kasutuses olevate merealade eelistamine või ka kooskasutuse edendamine; erinevad inimtegevused kavandada mereruumis piirkondadesse, kuhu nad kõige paremini sobivad.

Ökosüsteemne lähenemine

Mereruumi kasutust tuleb planeerida viisil, mis tagab ka pikaajalises perspektiivis *mereökosüsteemide elujõulisuse*. See tähendab omakorda, et planeerimisel tuleb kõiki alternatiive ning otsuseid kaaluda ennekõike mereökosüsteemide hea seisundi säilimise vaatenurgast.

Olulise sisendi ökosüsteemse lähenemise rakendamiseks mereala planeeringus annab mõjuhindamine.

Läänemere piirkonnas on ökosüsteemse lähenemise põhimõtet sisustatud HELCOM/VASAB mereala planeerimise töörühma juhendmaterjalides ning projekti Baltic Scope raames.

Mõjude hindamine, sh KSH

Planeeringu koostamisel *viiakse läbi asjakohaste sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste, looduskeskkondlike mõjude ja tervisemõjude hindamine, st hinnatakse planeeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi mõjud ja tavalisi mõjud ulatuses, mis planeeringu koostamisel vajavad mingil põhjusel hindamist.*

Protsessis on sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike mõjude hindamine ning KSH integreeritud, st **viiakse läbi laiendatud mõjude hindamine**.

Mõjude hindamisel ei töötata välja erinevaid mõjude hindamise alternatiive, vaid hinnatakse planeerimismenetluses välja töötatavate planeerimislahenduste vastavust strateegilistele eesmärkidele või eeldatavalt olulisi ebasoodsaid ja soodsaid mõjusid.

Mõjude hindamine

Mõjude hindamine viiakse läbi Eesti mereala planeeringu koostamise täpsusastmele vastavas täpsusastmes, s.t:

1. VASTAVUSANALÜÜS ehk ennekõike tuleb hinnata Eesti mereala planeeringu eesmärgi ja valdkondlike alameesmärkide saavutamiseks väljatöötatud planeerimislahenduste vastavust erinevatele rahvusvahelistele, Euroopa Liidu ja Eesti siseriiklikele valdkondlikele strateegilistele eesmärkidele. Planeeringu koostamisel töötatakse välja alternatiivsed ruumilise arengu stsenaariumid, mis on aluseks avalike arutelude läbiviimiseks ja parima võimaliku planeeringulahenduse väljatöötamiseks.
2. VÄLISMÕJUDE ANALÜÜS juhul, kui Eesti mereala planeeringuga kavandatavate tegevuste planeeritud täpsusaste võimaldab, siis tuleb hinnata lisaks poliitikatele vastavusele ka kavandatud tegevustega kaasnevaid konkreetsemaid asjakohaseid mõjusid ning vajadusel anda soovitused või seada tingimused tegevusloa menetlemise etapis või muude mereala planeeringu koostamisele järgnevate tegevuste raames asjakohaste mõjude hindamiseks.

Mõjude hindamine

1. Looduskeskkonna asjakohaste mõjude hindamine
2. Majanduskeskkonna asjakohaste mõjude hindamine
3. Sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna asjakohaste mõjude hindamine
4. Tervisemõjude hindamine

Kui planeerimismenetluses ilmneb mõni täiendav asjakohane mõju, mida eelnimetatud mõjude hindamine ei kata, tuleb läbi viia vastava valdkonna asjakohase mõju hindamine, et tagada tasakaalustatud planeerimislahenduse väljatöötamine. Täiendavate mõjude hindamise vajalikkuse ilmnemine planeeringu koostamise käigus on planeerimisprotsessi loomulik osa.

mereala.hendrikson.ee

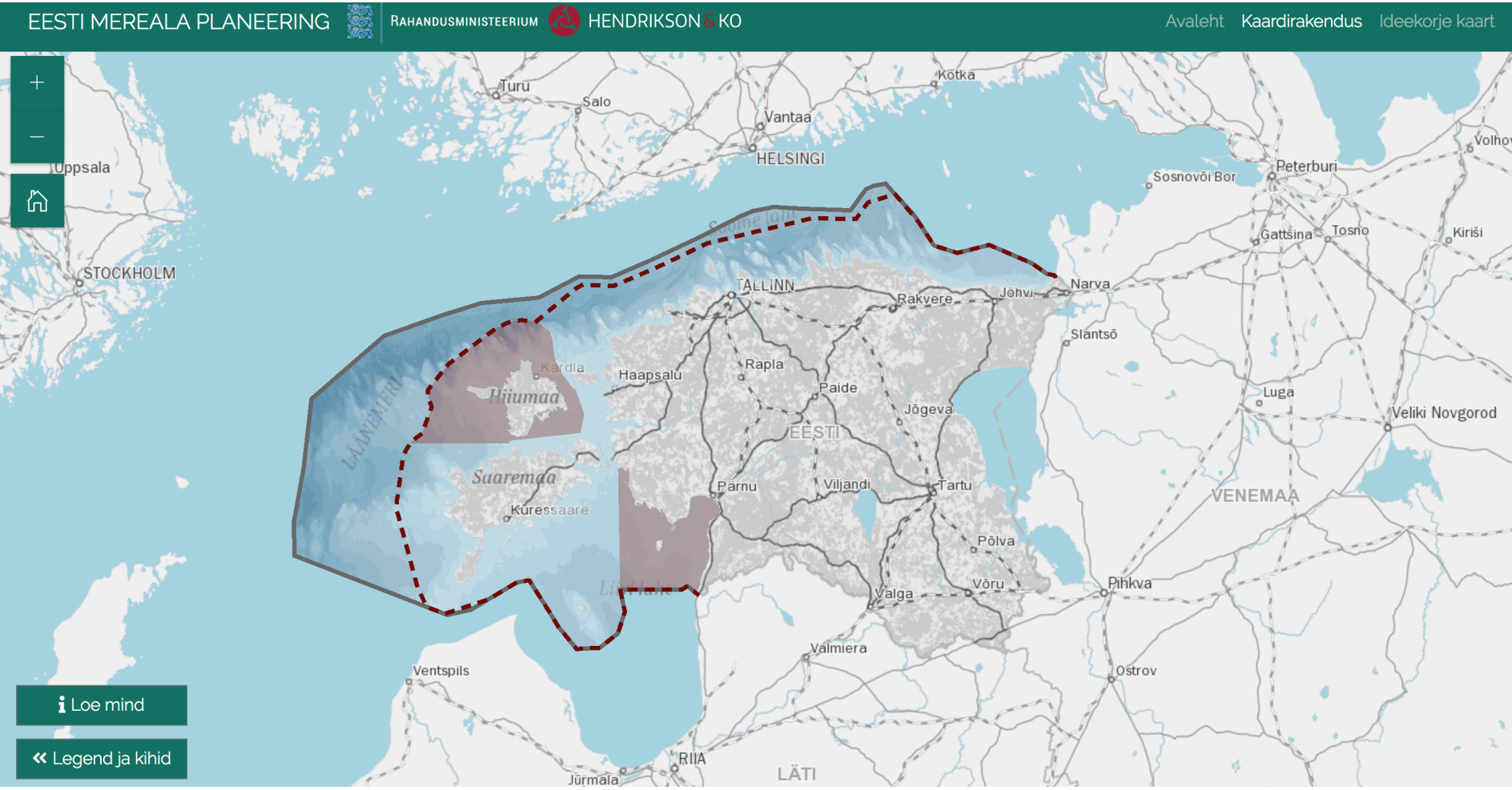

Legend | Kihid
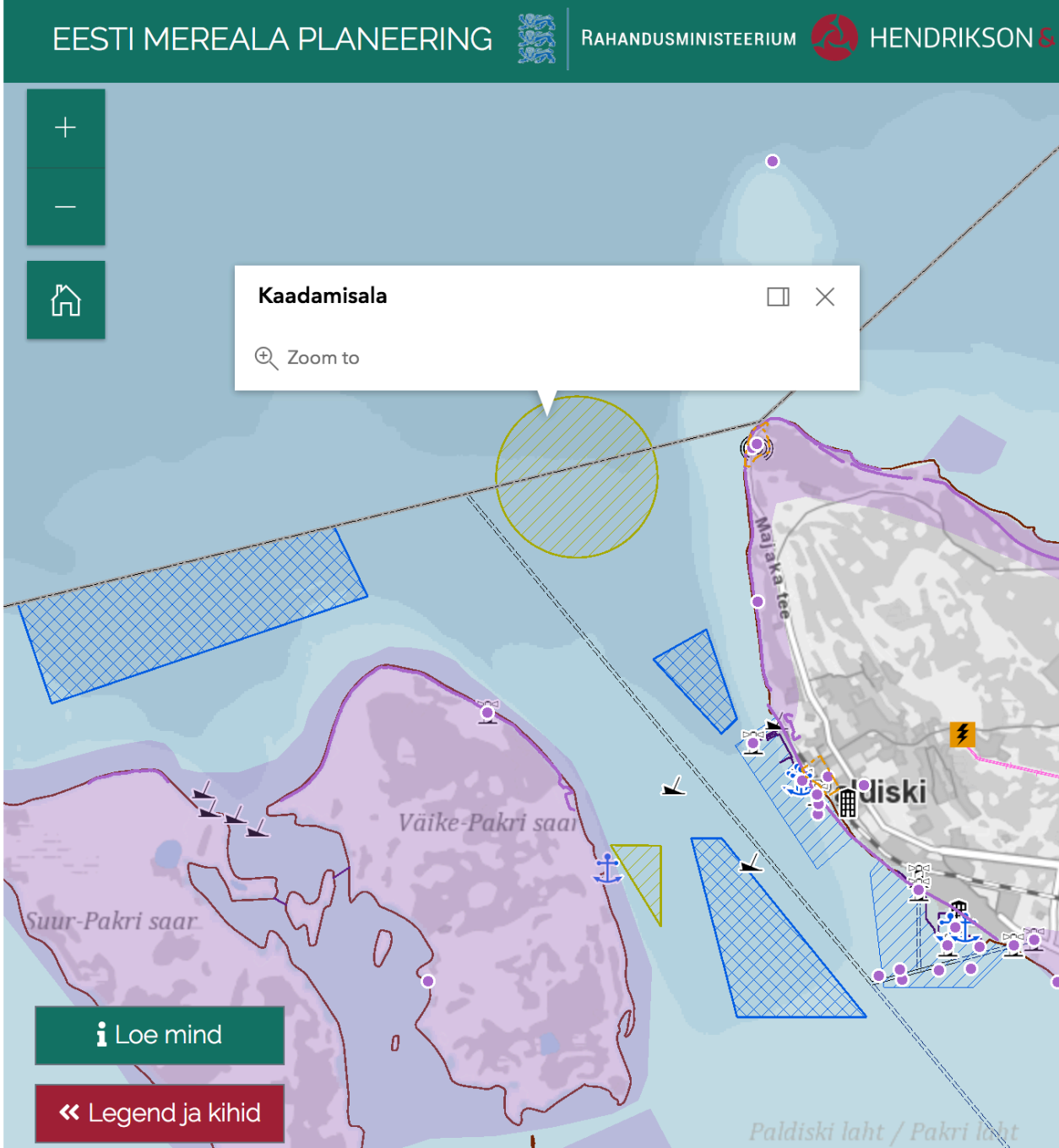
- ☑ Kultuurimälestised
- ☑ Energeetika
- ☑ Sotsiaalkultuuriliste väärtuste andmebaas
- ☑ Veeteede ameti andmed
- ☑ Pärnumaa merealade planeering
- ☑ Hiiumaa merealade planeering
- ☐ Riigikaitse
- ☐ Looduskaitse
- ☐ Varasemalt väljapakutud perspektiivsed tuulikupargi alad
- ☐ Mereala piirid
- ☐ Varasemad planeeringualad
- ☐ Laevade liiklustihedus (Helcom)
- ☐ Projektid ja uuringud (BalticScope, EMI)
- ☑ Sügavus (m)